

# Profil studentów pijących ryzykownie w grupie studentów Uniwersytetu Medycznego w Lublinie

## Profile of students diagnosed as risky drinkers in a group of students of Lublin Medical University

KATARZYNA SIDOR<sup>1/</sup>, MARTA MAKARA-STUDZIŃSKA<sup>2/</sup>

<sup>1/</sup> dziekanat I Wydziału Lekarskiego z Oddziałem Stomatologicznym, Uniwersytet Medyczny w Lublinie

<sup>2/</sup> Samodzielna Pracownia Zdrowia Psychicznego, Uniwersytet Medyczny w Lublinie

**Wprowadzenie.** Każde nadużywanie alkoholu może prowadzić do rozwoju uzależnienia, choć nie wszystkie osoby intensywnie pijące alkohol w młodości stają się później uzależnione.

**Cel pracy.** Charakterystyka osób pijących ryzykownie w grupie studentów Uniwersytetu Medycznego w Lublinie.

**Materiał i metoda.** W badaniach przeprowadzonych od października do grudnia 2009 r. uczestniczyło 700 studentów. W badaniu użyto zestawu dwóch kwestionariuszy: AUDIT oraz Skalę Zachowań Zdrowotnych Młodzieży Studenckiej (SZZ) M. Makary-Studzińskiej.

**Wyniki.** Co czwarty student preferuje spożywanie alkoholu w sposób ryzykowny. Oznacza to, że co 3 mężczyzna i co 5 kobieta pije alkohol.

**Wnioski.** Studenci o zdiagnozowanym ryzykownym stylu picia w większości charakteryzowali się niskim poziomem wiedzy z zakresu problematyki uzależnień.

**Słowa kluczowe:** *alkohol, młodzież studencka, picie ryzykowne, style konsumpcji*

**Introduction.** Alcohol abuse can develop into an addiction despite the fact that not every person, even intensively drinking in youth, becomes addicted in adult life.

**Aim.** The description of risky drinkers among a group of students of Lublin Medical University.

**Material & method.** 700 students participated in the surveys carried between October and December of 2009. Two sets of questionnaires were used: AUDIT and M. Makara-Studzińska (SZZ) Health Behavior Scale of Student Youth.

**Results.** Every fourth student prefers drinking alcohol in a risky way. This means that every third man and every fifth woman drinks alcohol.

**Conclusion.** The students diagnosed as risky drinkers presented a low level of knowledge about addiction problems.

**Key words:** *alcohol, student youth, risky drinkers, styles of consumption*

© Hygeia Public Health 2012, 47(1): 85-88

www.h-ph.pl

Nadesłano: 15.11.2011

Zakwalifikowano do druku: 30.12.2011

**Adres do korespondencji / Address for correspondence**

dr n. med. Katarzyna Sidor

Dziekanat I Wydziału Lekarskiego z Oddziałem Stomatologicznym UM w Lublinie, Al. Raclawickie 1, 20-059 Lublin, tel. 81 5288937, fax 81 5288924, e-mail: katarzyna.sidor@umlub.pl

## Wstęp

Badania „Studenci 2000”, prowadzone przez Instytut Psychologii Zdrowia na zlecenie Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (zbadano ponad 9 tys. osób), wykazały m.in., że około 25% studentów upiło się przynajmniej raz w ciągu 30 dni przed badaniem, w tym ponad 6% – trzy lub więcej razy (Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych: Wyniki badań Studenci 2000).

W innych polskich badaniach, przeprowadzonych wyłącznie na studentach szóstego roku medycyny (n=143), stwierdzono ryzykowne picie alkoholu aż u 46,5% badanych, blisko trzykrotnie częściej u mężczyzn niż u kobiet. Odsetek osób, u których wynik testu

przesiewowego AUDIT wskazał na problemy alkoholowe, wyniósł w przytaczanych badaniach 4,3% [1].

W 2004 r. zbadano rozpowszechnienie konsumpcji alkoholu w grupie studentów poszczególnych kierunków studiów w Akademii Medycznej im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu. Zaledwie 14,5% studiujących wyrażało chęć zachowania abstynencji alkoholowej. Nieco częściej taką chęć wyrażali studenci (14,9%) aniżeli studentki (14,4%). Wśród studentek najmniejsze odsetki deklarujących chęć bycia abstynentami odnotowano na trzecich latach medycyny i stomatologii oraz II roku zdrowia publicznego. Wśród studentów były nawet takie kierunki, gdzie żaden ankietowany nie chciałby zostać abstynentem

– II rok fizjoterapii, I rok położnictwa i pielęgniarstwa. Na pozostałych wydziałach (kierunkach) – za wyjątkiem studentów lat drugich stomatologii i zdrowia publicznego – odsetki te przekraczały nawet 10%, a w przypadku studentów lat drugich położnictwa i pielęgniarstwa nawet 20% [2].

Potrzeba zwrócenia szczególnej uwagi na zjawisko picia alkoholu przez młodzież studencką wynika również z doniesień amerykańskich – wskazujących, że wśród osób w przedziale wiekowym 18-21 lat (a więc w grupie osób najintensywniej pijących) rozmiar spożywania alkoholu przez studentów przewyższa picie wśród osób nie studiujących (*National Institute on Alcohol Abuse and Alcoholism*, 1995 i 2002).

Każde nadużywanie alkoholu może prowadzić do rozwoju uzależnienia, choć nie wszystkie osoby intensywnie pijące alkohol w młodości stają się później uzależnione. Jak pokazują badania, uzależnia się około 30% tych, którzy nadużywali alkoholu w młodości. Pozostali, po okresie nadużywania, redukują ilość spożywanego alkoholu lub nadużywają go sporadycznie [3].

## Cel pracy

Określenie profilu studentów kierunków medycznych, Uniwersytetu Medycznego (UM) w Lublinie, spożywających alkohol w sposób ryzykowny.

## Materiał i metoda

Do udziału w ankiecie zaproszono wszystkich studentów UM, tj. 4477 studentów studiów stacjonarnych przez informację przekazaną starostom grup studenckich. W badaniach przeprowadzonych od października do grudnia 2008 roku uczestniczyło 700 studentów, odebrano 680 ankiet, spośród których prawidłowo wypełnionych było 635 ankiet, które poddano analizie ilościowej i jakościowej. Zwrotność wyniosła 97%. 45 ankiet było nieprawidłowo wypełnionych przez osoby badane, w związku z czym wykluczono je z badania.

Każdy z uczestników badania zapewniony został o poufności uzyskanych danych. Wypełnienie ankiety było dobrowolne, ankietowani mogli w każdej chwili odmówić udziału w badaniu.

W badaniu użyto zestawu dwóch kwestionariuszy. Zestaw metod zawierał: AUDIT oraz Skalę Zachowań Zdrowotnych Młodzieży Studenckiej (SZZ) M. Markary-Studzińskiej. Wybrano następujące podskale: Dane osobiste i sytuacja rodzinna, Aktywność fizyczna, Sposoby spędzania czasu wolnego, Palenie tytoniu, Spożywanie alkoholu.

Zgodność wewnętrzna SZZ, ustalona na podstawie alfa Cronbacha, wynosi 0,85 dla całego kwestionariusza, zaś dla jego dwunastu podskal mieści się w granicach od 0,60 do 0,65. Błąd standardowy pomiaru dla

wyniku ogólnego wynosi 0,63. Test Rozpoznawania Zaburzeń Związanych z Piciem Alkoholu (AUDIT); procedura tego kwestionariusza została opracowana przez Ekspertów WHO w celu rozpoznawania osób pijących w sposób ryzykowny lub szkodliwy dla swego zdrowia. Przy przeprowadzanych badaniach porównawczych okazało się, że narzędzie posiada zgodność wewnętrzną skal i ich wysoką korelację z poziomem konsumpcji alkoholu. Pytania są trafne i posiadają zdolność do rozróżniania osób umiarkowanie pijących od tych którzy piją w sposób szkodliwy.

W niniejszym projekcie na podstawie odpowiedzi udzielonych na pytania zawarte w kwestionariuszu wydzielono trzy modele konsumpcji alkoholu, wyróżniając grupy 1, 2, 3.

Grupę 1 stanowili badani zakwalifikowani przy pomocy testu AUDIT jako osoby pijące w stylu okazjonalnym, czyli o niskim ryzyku uzależnienia w przyszłości. Grupę 2 stanowili badani zakwalifikowani przy pomocy testu AUDIT jako osoby pijące w sposób ryzykowny. Natomiast grupę 3 stanowili badani spożywający alkohol w sposób szkodliwy dla zdrowia.

W niniejszej pracy zastosowano następujące testy:

- dla oceny zmiennych jakościowych stosowano test  $\chi^2$ . W niektórych przypadkach należało zmniejszyć liczbę kategorii badanej cechy ze względu na zbyt małą liczbę odpowiedzi,
- dla zmiennych ilościowych, po odrzuceniu hipotezy o normalności rozkładu, zastosowano test Kruskala-Wallisa pozwalający na ocenę istotności różnic cech ilościowych dla więcej niż dwóch grup jednocześnie.

W pracy przyjęto 5-cio procentowe ryzyko błędu wnioskowania przyjmując poziom istotności statystycznej  $p=0,05$ . Do obliczeń użyto pakietu statystycznego SPSS 17.0

## Wyniki

Pice ryzykowne – to spożywanie alkoholu w okolicznościach narażających pijącego na szkody zdrowotne, które w odniesieniu do alkoholu zostało zdefiniowane także ilościowo. Znacząco to, że wypijanie przez co najmniej 5 dni w tygodniu średnio dziennie co najmniej 3-4 standardowych porcji alkoholu u mężczyzn, a 1-2 porcji u kobiet jest już ryzykowne. Standardowa porcja – to ilość napoju alkoholowego, która zawiera ok. 10 g alkoholu (np. jeden 25 ml kieliszek wódki, jedna 100 ml lampka wina, pół 0,5-litrowej butelki piwa).

Z analizy rozpowszechnienia tego stylu wśród badanych wynika, że co czwarty student preferuje spożywanie alkoholu w sposób ryzykowny. Oznacza to, że co 3 mężczyzna i co 5 kobieta pije alkohol.

Do grupy młodzieży studenckiej preferujących styl ryzykowny spożywania alkoholu zakwalifikowa-

no 33% mężczyzn i 18,2% kobiet. Biorąc pod uwagę kierunek studiów, w grupie tej było 22,9% studentów kierunku lekarsko-dentystycznego, 23,6% studentów farmacji, 24,1% studentów nauk o zdrowiu oraz 25,6% studentów kierunku lekarskiego.

Wśród badanych pijących w stylu ryzykownym najwięcej było studentów czwartego roku - 29,9%, zaś pierwszego roku 22,1%, drugiego roku 23,6%, trzeciego roku 26,5%, ostatniego roku studiów w 24,4%.

Najbardziej charakterystyczną strukturą rodzinną w tej grupie była rodzina niepełna – rodzice rozwiedzeni (44,4%), osoby wychowywane przez samotną matkę (34,8%).

Najwięcej osób za główne źródło utrzymania podało rentę socjalną (30,8%) oraz środki pochodzące od rodziny (27,8%).

Biorąc pod uwagę miejsce zamieszkania, najwięcej studentów preferujących ryzykowny styl mieszka na stałe w mieście powiatowym (29,8%) oraz w mieście wojewódzkim (22,6%). Podczas studiowania najwięcej osób mieszka z rodziną (27,3%) lub są mieszkańcami domów studenckich (24,7%). W opinii 25% badanych dochody ich rodziny nie wystarczają na potrzeby podstawowe.

Studenci o zdiagnozowanym ryzykownym stylu picia w większości charakteryzowali się niskim poziomem wiedzy z zakresu problematyki uzależnień. Dla 28,3% z tej grupy alkoholizm jest chorobą psychiczną, zaś dla 25,0% nie jest chorobą i nie trzeba jej leczyć. Najszybciej według nich uzależnić się można od piwa (32,4%).

Wśród badanych studentów, którzy odpowiedzieli na pytanie, na którym roku spożycie alkoholu jest największe, za wiodący uznali rok czwarty (33,3%) i piąty (29,2%).

Poddano analizie konsumpcję alkoholu w tej grupie. Najczęściej wiek inicjacji alkoholowej przypadał między 11 a 15 rokiem życia (32,1%) oraz przed 10 r.ż. (25,6%).

Studenci pytani o rodzaj alkoholu, który był pity przez nich jako pierwszy, najczęściej podali wódkę (32,5%) i wino (24,8%). Za najpoważniejszą przyczynę sięgnięcia po alkohol ucieczkę przed problemami podało 36,4% badanych a 26,3% uległo reklamie.

Najbardziej preferowanym rodzajem alkoholu w tej grupie była wódka (44,0%; raz w tygodniu), wino (43,1%; kilka razy w tygodniu).

Na pytanie o własne problemy z alkoholem, potwierdziło je 17,9% badanych z tej grupy. Wśród najczęściej wymienianych konsekwencji zdrowotnych nadużywania alkoholu były: częste bóle głowy (36,4%), drżenie rąk (33,3%), osłabienie pamięci (29,5%). Do potrzeby wypicia z poczucia przymusu lub tzw. „głodu” alkoholowego przyznało się 22,8% studentów zakwalifikowanych do tej grupy.

Aż 32,7% osób z tej grupy przyznało się do trudności w kontrolowaniu swojego picia. Do potrzeby picia alkoholu rano z powodu „kaca” przyznało się 33,3% badanych.

Z wypowiedzi 12,1% wynikało, że ich picie jest powodem do zmartwień kogoś bliskiego. Na pytanie o picie samotne odpowiedziało pozytywnie 30,1% studentów, a 23,4% badanych z tej grupy podało iż nie pije samotnie. Aż 38,4% studentów rozpoznało u siebie upicie amnestyczne.

## Dyskusja

Niniejsza praca – wykorzystując wyniki zestawu metod: Skala AUDIT(WHO) i Skali Zachowań Zdrowotnych przeprowadzonych wśród studentów Uniwersytetu Medycznego w Lublinie – dostarcza wielu wyników i wniosków co do charakterystyki studentów kierunków medycznych spożywających alkohol w sposób ryzykowny.

W literaturze trwa ożywiona dyskusja na temat zachowań ryzykownych dla zdrowia i życia młodzieży i osób młodych. Teoria Zachowania Problemowego Jessora podkreśla, że zachowania problemowe są częścią normalnego rozwoju adolescenta i odgrywają ważną rolę w procesie przejścia do dorosłości [4].

Część badaczy stoi na stanowisku, że zdrowe podejmowanie ryzyka jest pozytywnym narzędziem w życiu młodego człowieka, pozwalającym mu odkryć, rozwinąć i skonsolidować jego dojrzałość [5].

Baumrind [6] wprowadza rozróżnienie pomiędzy zachowaniami potencjalnie przystosowawczymi rozwojowo od tych, które są „patogenetyczne” – niebezpieczne.

Z naszych badań wynika, że na każdym kierunku studiów zdiagnozowano osoby pijące w sposób ryzykowny. Na kierunku lekarsko-dentystycznym, w grupie pijących w sposób ryzykowny znalazło się 22,9% studentów; nieco więcej (23,6%) było ich wśród studentów farmacji. Jako pijących w sposób ryzykowny zakwalifikowano 24,1% studentów nauk o zdrowiu i 25,6% studentów kierunku lekarskiego.

Z badań własnych wynika, że wśród badanych studentów istnieje problem nadużywania alkoholu. Co trzeci student i co piąta studentka spożywają alkohol w sposób ryzykowny.

Nadmierne spożycie alkoholu jest nadal jednym z najtrudniejszych problemów w środowisku studenckim. Wynik ten jest zgodny z innymi badaniami, np. przeprowadzonymi w 2000 roku badaniami, które objęły reprezentatywną próbę 9446 studentów z ośmiu największych ośrodków akademickich w Polsce. Wykazano niepokojące zjawiska związane z nadużywaniem alkoholu przez studentów – szkodliwe nadużycie alkoholu w ciągu ostatniego miesiąca miało miejsce u 42% studentów i 37% studentek [7].

Wykryto dodatnią korelację pomiędzy intensywnością picia przez osoby młode a ich oczekiwaniami związanymi z rozluźniającym i redukującym stres działaniem alkoholu [8]. Wyniki naszych badań są zbieżne z doniesieniami literatury światowej. Studenci amerykańscy wydają więcej pieniędzy na alkohol niż na książki. Liczne publikacje zwracają uwagę na rozpowszechnienie zjawiska nadużywania alkoholu wśród młodzieży studenckiej, np. *World Youth Report 2003* [9].

Wyniki naszych badań wskazują, iż w grupie studentów I roku jest znacząca grupa osób nadużywających alkoholu (22,1% – wzór konsumpcji ryzykowny). Wyniki te są zbieżne z danymi z piśmiennictwa. Badania przeprowadzone wśród studentów Uniwersytetu Królewskiego pokazują znacznie wyższą konsumpcję na pierwszym roku studiów niż na latach późniejszych [10].

Nadmierne i częste spożywanie alkoholu jest najbardziej popularne wśród osób młodych, ponieważ jest sposobem zacieśnienia więzów grupowych. Odzwierciedla to ogólny trend w społeczeństwie: alkohol jest nieodłączną częścią codziennego życia zarówno ludzi sławnych (aktorów, piosenkarzy, sportowców), jak i osób z najbardziej bezpośredniego otoczenia (tj. rodziców i rówieśników) [11].

Wydaje się też ciekawy fakt, iż w grupie studentów III roku zdiagnozowano najwięcej osób pijących w sposób ryzykowny (26,5%). Podobne wyniki otrzymała Karakuła [12] w jej badaniach prowadzonych w 2008 roku wśród studentów lubelskich uczelni; nasilenie spożycia alkoholu miało miejsce na II i III roku.

W badaniach własnych młodzież studencka doświadcza negatywnych konsekwencji nadużywania

alkoholu; młodzież nadużywająca alkoholu (wzór ryzykowny) częściej doświadcza negatywnych następstw. Podobną zależność opisano w piśmiennictwie. Badania „Studenci 2000”, prowadzone przez Instytut Psychologii Zdrowia na zlecenie Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (zbadano ponad 9 tys. osób), wykazały m.in., że około 25% studentów upiło się przynajmniej raz w ciągu 30 dni przed badaniem, w tym trzy lub więcej razy 6% (PARPA, Raport Studenci 2000). Osoby nadużywające alkoholu doświadczały też licznych negatywnych następstw, np. miały złe samopoczucie, konflikty z otoczeniem, pogorszenie wyników w nauce, opuszczanie zajęć.

W naszych badaniach wykazano też większe narażenie młodych kobiet na negatywne konsekwencje spożywania alkoholu. Jest to zbieżne z badaniem przeprowadzonym w Duke University Medical Center ([www.duke.edu/awwhite/](http://www.duke.edu/awwhite/) 2007) w którym podkreśla się, że studentki są bardziej narażone na konsekwencje zdrowotne, psychologiczne i społeczne związane z nadużywaniem alkoholu, takie jak: ryzykowne zachowania seksualne, prowadzenie samochodu po spożyciu alkoholu.

Innym interesującym spostrzeżeniem, wynikającym z badań młodzieży szkolnej i studentów, jest znacząco większa intensywność picia, upijania się, doświadczenia przerw w pamięci oraz podejmowania pod wpływem alkoholu zachowań ryzykownych w grupie mężczyzn, w porównaniu z kobietami. Warto to mieć na uwadze, zwłaszcza w kontekście często podkreślanego w piśmiennictwie faktu zacierania się różnic pomiędzy płciami w podejmowaniu zachowań ryzykownych [13]. W badaniach własnych zależność ta nie została potwierdzona.

## Piśmiennictwo / References

- Gerstenkorn A, Suwała M. Problem medyczno-społeczny spożywania alkoholu w grupie przyszłych lekarzy. *Wiad Lek* 2003, 56 (9/10): 402-406.
- Klimberg A, Marcinkowski JT, Przybylski J. Konsumpcja alkoholu i innych środków psychoaktywnych wśród studentów poszczególnych kierunków uniwersyteckich studiów medycznych. *Probl Hig Epidemiol* 2009, 90(2): 218-221.
- Schulenberg J, O'Malley PM, Bachman JG, et al. Getting drunk and growing up: Trajectories of frequent binge drinking during the transition to young adulthood. *J Stud Alcohol* 1996, 57(3): 289-304.
- Jessor R, Jessor S. Problem behavior and psychosocial development. A longitudinal study of youth. Academic Press, NY 1977.
- Carr-Gregg MRC, Shale E. Adolescence – a guide for parents. Finch, Sydney 2002.
- Baumrind D. A developmental perspective on adolescent risk taking in contemporary America. *New Dir Child Dev* 1987 37: 93-125.
- Mellibruda J, Nikodemka S, Fronczyk K. Use and abuse of alcohol and other psychoactive substances among Polish university students. *Med Wieku Rozwoj* 2003, 7(1 Pt 2): 135-55.
- Wechsler H, Davenport A, Dowdall G, Moeykens B, Castillo S. Health and behavioral consequences of binge drinking in college: A national survey of students at 140 campuses. *J Am Med Assoc* 1994, 272(21): 1672-1677.
- Wechsler H, Lee JE, Gledhill-Hoyt J, Nelson TF. Alcohol use and problems at colleges banning alcohol: Results of a national survey. *J Stud Alcohol* 2001, 62: 133-141.
- Bewick BM, Mulhern B, Barkham M, Trusler K, Hill AJ, Stiles WB. Changes in undergraduate student alcohol consumption as they progress through university. *BMC Public Health* 2008, 8: 163.
- Sierosławski J. Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną. Raport z ogólnopolskich badań ankietowych zrealizowanych w 2007 roku. Europejski program badań ankietowych w szkołach ESPAD. IPiN, Warszawa 2007. <http://www.narkomania.gov.pl>
- Karakuła H. Style spożywania alkoholu przez studentów lubelskich uczelni wyższych oraz ich opinie dotyczące wybranych aspektów problematyki alkoholowej. *Rocz Nauk o Rodzinie* 2009, 1: 257-275.
- Juczyński Z. Narkomania. Podręcznik dla nauczycieli, wychowawców i rodziców. PZWL, Warszawa 2002.